

Gjenkjennelig krise i dansk helsetjeneste

Lisbeth Aaskov Falch, Dorthe Boe Danbjørg, red.
Et sundhedsvæsen for fremtiden. Sygeplejersker viser vejen.
Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2023
208 s.
ISBN 9788759340561

Michael 2023; 20: 395–6.

Denne danske boka har tre hoveddeler: helsevesenets organisering, sykepleieprofesjonen og mennesket, innbyggeren og pasienten. Alle kapitlene er skrevet av sykepleiere med forskerutdanning, og bygger på det som betegnes som praksisforskning.

Alle kapitlene har et innledende typeeksempel (case). En gjennomført oppbygging gjør boka lett å lese, og disse eksemplene, som i de fleste tilfeller beskriver konkrete dilemmaer sykepleiere møter i pasientomsorgen, gir liv til diskusjonene som følger. Eksemplene er hentet fra både sykehus og kommuner og samhandlingen mellom dem, og temaene som tas opp er gjenkjennelige fra det norske helse- og omsorgsvesen. En mulig svakhet er at de fleste kapitlene retter refleksjonene og anbefalingene mot hva som konkret kan gjøres i helsevesenet og i utdannelsen, og ikke mot de dypere politiske og kulturelle strømningene som skaper disse strukturene.

Det er likevel en glede å lese sykepleieforskere som, basert på praksisnær forskning, beskriver, analyserer og kritiserer de strukturelle betingelsene som påvirker sykepleiernes mulighet til å utøve faget. Det har vi for lite av i norsk sykepleieforskning og -utdanning.

Flere kapitler omhandler organisering av helsetjenestene som fører til at pasienter blir kasteballer i systemer innrettet ut fra smale spesialiteter, hvor det hele mennesket i all sin kompleksitet med livshistorie, hjemmesituasjon, sosiale forhold og pårørende blir utelatt til fordel for målinger, screeninger og skåringer.

Kapitlene tar også for seg konsekvensene av spesialisering, slik som teknologi, digitalisering, sektoroppdelte medisinske avdelinger og evidensbasert sykepleie fremfor den helhetlige pasientomsorgen.

Det er et paradoks at mens avdelinger og funksjoner til enkelte profesjoner spesialiseres, skjer det en despesialisering og deprofesjonalisering av sykepleiernes kompetanse ved at flere ulike profesjoner og ansatte med kort eller ingen utdanning utfører spesialiserte sykepleieroppgaver ut fra evidensbaserte nedskrevne veiledere. Dette skjer på grunn av mangel på rekruttering til kommunale helse- og omsorgstjenester. Slike «generalister» får fellesbetegnelsen «relasjonsmedarbeidere». En tilsvarende utflating av sykepleieres kompetanse finner vi i betegnelsen «miljøarbeider» i en del norske helseinstitusjoner.

Flere av kapitlene diskuterer utfordringer knyttet til samarbeid og samskaping med pårørende, og viser til møtet mellom idealer og strukturelle hindringer, og hvordan nye organiseringsformer kan bidra til ansvarsforskyving fra helsevesenet til pårørende og pasienter. Til og med ved sykehusinnleggelse kan pårørende nå møte forventning om aktiv deltakelse i pasientomsorgen.

Boka beskriver nøkternt og konkret konsekvensene av organisering av et helsevesen bygd på en bedriftsøkonomisk, biomedisinsk modell uten tanke på helhet, og gir innblikk i hvordan denne organiseringen skaper tøffe arbeidsvilkår og manglende mulighet for sykepleiere i å realisere sin helhetlige kompetanse. Nyutdannede sykepleiere blir kastet ut i krevende situasjoner uten opplæring og støtte. Til sammen viser disse kapitlene at det danske helsevesenet er i alvorlig krise, gjenkjennelig fra norske forhold. Boka synliggjør at sykepleieres helhetlige tilnærming ikke gis rom i dagens organisering. Konsekvensene er at det blir lite attraktivt å være sykepleier i en tid hvor behovet for sykepleiere øker. En annen konsekvens er redusert kvalitet og pasientsikkerhet, manglende forebygging av problemer – og jeg vil legge til – redusert oppslutning om det offentlige helsevesen.

Heidi Haukelien
heidi.haukelien@usn.no

Heidi Haukelien er sykepleier og sosialantropolog og arbeider som førsteamanuensis ved Universitetet i Sørøst-Norge og seniorforsker ved Telemarksforskning.